

Múlaþing
Sóley Valdimarsdóttir
Lyngási 12
700 Egilsstaðir

Reykjavík, 10. febrúar 2023
UST202301-180/A.B.
10.04.03

Efni: Lýsing - Deiliskipulag - Smávirkjun við Gestreiðarstaðaháls - Múlaþing

Vísað er til erindis skipulagsfulltrúa Múlaþings er barst 13. janúar sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um lýsingu að deiliskipulagi fyrir smávirkjun við Gestreiðarstaðaháls í Múlaþingi.

Í greinargerð kemur fram deiliskipulagið gengur út á að skipuleggja svæði fyrir smávirkjun við Gestreiðarstaðaháls, á Jökuldalsheiði (öðru nafni Axlarkollur), sem stendur við afleggjara á þjóðvegi 1 niður að Vopnafirði og er í Múlaþingi. Rafstöðin mun nýta vatn í Langadalsá sem rennur við hálsinn norðanverðan. Þar er nægjanlegt vatn og fall til að framleiða 50-60kW. Aðeins lítil hluti vatnsrennslis verður nýttur við orkuframleiðsluna.

Auk þess kemur fram að útbúið verður lítið inntakslón í mynni gils sem áin rennur í og þaðan lögð niðurgrafin 400 mm pípa um 700 m leið að stöðvarhúsi sem væri rétt neðan við þjóðveginn nr.1. Miðað er við að stöðvarhús, sem er innan við 10 m², verði útbúið á verkstæði og flutt fullbúið með túrbínu á verkstað.

Samræmi við aðalskipulag og landsskipulagsstefnu

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að það komi fram í tillögunni hvernig hún sé í samræmi við gildandi aðalskipulag og landskipulagsstefnu hvað varðar náttúruvernd.

Vatn

Umhverfisstofnun tekur undir að mikilvægt er að draga úr notkun jarðefnaeldsneytis en jafnframt má slík framkvæmd ekki hafa neikvæð áhrif á aðra þætti umhverfisins. Helsti áhrifaþáttur virkjunarinnar er vatn og lífríki þess og því er mikilvægt að áhrif á það verði skoðuð betur.

Framkvæmdaraðili hyggst reisa smávirkjun í Langadalsá sem er einnig straumvatnshlotið Kollseyra (102-1290-R)¹ samkvæmt vatnaáætlun. Virkjanir og framkvæmdir tengdar þeim falla undir vatnsformfræðilega breytingar á vatnshlotum og sem slíkar hafa þær áhrif á vatnshlot og vistkerfi þeirra. Í lögum nr. 36/2011 um stjórn vatnamála skal tryggja að ástand vatnshlota versni ekki vegna álags. Vatnshlotið er skilgreint í mjög góðu vistfræðilegu ástandi og verður því framkvæmdaraðili að tryggja að ástand þess falli ekki um flokk þ.e. verði í verra ástandi en mjög góðu (þ.e. gott eða ekki viðunandi ástand).

¹ <https://vatnavefsja.vedur.is/#/waterbody/102-1290-R>

Framkvæmdaraðili verður að leggja mat á það hversu mikil áhrif framkvæmdin hefur á vatnshlotið og leggja til mótvægisáðgerðir verði niðurstaðan sú að áhrifin valda því að vatnshlotið fellur um ástandsflokk.

Umhverfisstofnun bendir á að í 28. gr. laga nr. 36/2011 um stjórn vatnamála, þar sem fjallað er um réttaráhrif vatnaáætlunar, segir að opinberar áætlanir á vegum stjórnvalda, svo sem vegna skipulagsmála, náttúruverndar, orkunýtingar og samgangna, skulu vera í samræmi við þá stefnumörkun um vatnsvernd sem fram kemur í vatnaáætlun. Við endurskoðun eða breytingu skipulagsáætlunar sveitarfélags skal, þegar við á, samræma skipulagsáætlunina vatnaáætlun innan sex ára frá staðfestingu vatnaáætlunar.

Votlendi

Umhverfisstofnun bendir á að votlendi á skipulagssvæðinu fellur undir a. lið 1. mgr. 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd og mikilvægt sé að það komi fram í tillögunni.

Í 61. gr. laganna er kveðið á um sérstaka vernd þeirra vistkerfa og jarðminja sem taldar eru upp í 1. mgr. og 2. mgr. sama ákvæðis. Samkvæmt 3. mgr. ákvæðisins ber að forðast röskun á votlendi, sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir.

Umhverfisstofnun leggur áherslu á að fjallað sé um votlendið í tillögunni og það komi fram hvaða leiðir verði farnar til þess að forðast rask votlendisins sbr. 61. gr. náttúruverndarlaga og hvaða valkostir séu skoðaðir. Umhverfisstofnun bendir á að ef tillagan gerir ráð fyrir röskun á votlendi þurfi að rökstyðja þá ákvörðun og gera grein fyrir öðrum kostum sem skoðaðir hafa verið sem mögulegir valkostir við útfærslu framkvæmdarinnar og ástæðum þess að þeir urðu ekki fyrir valinu.

Miðað við mynd 2 á bls. 3 er ekki líklegt að mati stofnunarinnar að framkvæmdin raski votlendi sem undir greinina falla.

Hins vegar þar sem að votlendið er innan skipulagssvæðisins er mikilvægt að í umhverfisskýrslu þurfa umhverfisþættir, umhverfisviðmið og matsspurningar að ná til ofangreind ákvæði laganna.

Mikilvæg fuglasvæði

Umhverfisstofnun bendir á að á skipulagssvæðinu er mikilvægt fuglasvæði skv. vistgerðarkorti NÍ sem nefnist Jökuldalsheiði.² Umhverfisstofnun bendir á að á þessum svæðum eru fuglategundir sem eru forgangstegundir skv. Bernarsamningnum, á válista og ábyrgðartegundir Íslands.³

Umhverfisstofnun telur mikilvægt að fjallað sé um fuglasvæðið í áætluninni og það komi fram í tillögunni hver sé stefna sveitarfélagsins varðandi vernd fuglasvæðanna og landnotkun á svæðum sem eru mikilvæg búsvæði fyrir fugla.

Mikilvægt er að mati stofnunarinnar að allar framkvæmdir fari fram utan varptíma.

² <https://www.ni.is/is/dyr/fuglar/mikilvaeg-fuglasvaedi/jokuldalsheidi>

³ <https://www.ni.is/greinar/forangstegundir-fugla>

Auk þess bendir stofnuni á að í umhverfisskýrslu þurfa umhverfisþættir, umhverfisviðmið og matsspurningar að ná yfir ofangreind atriði.

Fráveita

Í greinargerð er fjallað um hugmyndir um mögulega aðstöðu fyrir ferðamenna á svæðinu. Umhverfisstofnun bendir á að ef tillagan gerir ráð fyrir salernisaðstöðu þá þarf að koma fram að kröfur um hreinsun á fráveituvatni séu í samræmi við reglugerð nr. 798/1999 um fráveitur og skólp.

Virðingarfyllst,

Axel Benediktsson
sérfræðingur

Björn Stefánsson
sérfræðingur